Europeiska unionens
officiella tidning

SV
L-serien

2024/2371

10.10.2024

EUROPAPARLAMENTETS RESOLUTION (EU) 2024/2371

av den 11 april 2024

med de iakttagelser som utgör en del av beslutet om ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten för det europeiska gemensamma företaget för Iter och utveckling av fusionsenergi för budgetåret 2022

EUROPAPARLAMENTET UTFÄRDAR DENNA RESOLUTION

— med beaktande av sitt beslut om ansvarsfrihet för genomförandet av budgeten för det europeiska gemensamma företaget för Iter och utveckling av fusionsenergi för budgetåret 2022,

— med beaktande av artikel 100 och bilaga V i arbetsordningen,

— med beaktande av yttrandet från utskottet för industrifrågor, forskning och energi,

— med beaktande av betänkandet från budgetkontrollutskottet (A9-0090/2024), och med beaktande av följande:

A. Det europeiska gemensamma företaget för den internationella termonukleära experimentreaktorn (Iter) och utveckling av fusionsenergi (*det gemensamma företaget*) inrättades i april 2007 för en period av 35 år genom rådets beslut 2007/198/Euratom ([1]).

B. Medlemmarna i det gemensamma företaget är Europeiska atomenergigemenskapen (Euratom), som företräds av kommissionen, medlemsstaterna i Euratom ([2]) och tredjeländer som har ingått ett samarbetsavtal med Euratom om kontrollerad nukleär fusion.

C. Målen för det gemensamma företaget är att förmedla unionens bidrag till det internationella Iterprojektet för fusionsenergi, att genomföra avtalet om verksamhet enligt strategin med bredare inriktning mellan Europa och Japan samt att förbereda uppförandet av en fusionsreaktor för demonstrationsändamål och tillhörande anläggningar ([3]).

D. Sju globala partner deltar i Iterprojektet, nämligen unionen, som företräds av Euratom, Förenta staterna, Ryssland, Japan, Kina, Sydkorea och Indien. Unionen är den ledande partnern med en andel på 45,4 % av konstruktionskostnaderna medan de övriga partnerna innehar 9,1 % var. Detta kommer att ändras i den operativa fasen av fusionstestningen, då unionen kommer att stå för 34 % av driftskostnaderna ([4]).

E. Kommissionens nuvarande uppskattning av den totala Euratombudget som det gemensamma företaget behöver för att finansiera den europeiska delen av Iterprojektets genomförande och tillhörande verksamhet fram till 2035 uppgår till 15 miljarder EUR (i löpande priser). Iters värdstat (Frankrike) och Euratoms medlemsstater ska bidra med ytterligare 3,2 miljarder EUR (i löpande priser) ([5]).

F. Förenade kungariket och Schweiz är inte längre associerade till det gemensamma företagets Iterverksamhet och inte heller medlemmar i det gemensamma företaget ([6]).

([1]) Rådets beslut 2007/198/Euratom av den 27 mars 2007 om inrättande av ett europeiskt gemensamt företag för Iter och utveckling av fusionsenergi samt om beviljande av förmåner till detta företag (EUT L 90, 30.3.2007, s. 58).

([2]) Euratoms medlemmar är EU:s medlemsstater och de associerade länderna Schweiz och Förenade kungariket (fram till 2020).

([3]) De största fusionsanläggningarna ligger i Cadarache i Frankrike och det gemensamma företaget har sitt säte i Barcelona.

([4]) Iterdokumenten *Value estimates for Iter Phases of Construction, Operation, Deactivation and Decommissioning and Form of Party Contributions* och *Cost Sharing for all Phases of the Iter Project*.

([5]) Uppskattningarna bygger på kommissionens meddelande COM(2017) 0319 och tabell 4 i det tillhörande arbetsdokumentet SWD(2017)0232.

([6]) Förenade kungariket lämnade unionen och Euratom den 31 januari 2020. Handels- och samarbetsavtalet mellan unionen (Euratom) och Förenade kungariket godkändes den 30 december 2020. I detta avtal fastställs att Förenade kungariket ska delta i och bidra till de unionsprogram som förtecknas i protokoll I, inbegripet Euratoms forsknings- och utbildningsprogram och det gemensamma företagets Iterverksamhet. Så länge parterna inte har enats om protokollet är Förenade kungariket emellertid varken associerat till det gemensamma företagets Iterverksamhet eller medlem i det gemensamma företaget. Avtalet med Schweiz förlängdes inte automatiskt och löpte därför ut 2020.

G. För att förbättra transparensen bör det gemensamma företaget i sin årsredovisning lämna relevant information om medlemmarnas bidrag på programnivå. För vart och ett av programmen som det bedriver verksamhet inom bör det gemensamma företaget, för varje medlemskategori och fram till årets slut, lämna all information som är relevant, bland annat om de mål för rättsliga åtaganden som fastställts för respektive program samt volymen av de bidrag som mottagits och de rättsliga åtaganden som gjorts. Det gemensamma företaget bör fortsätta att förbättra transparensen.

Allmänt

1. Europaparlamentet noterar att revisionsrätten i sin rapport om det gemensamma företagets årsredovisning anser att räkenskaperna i alla väsentliga avseenden ger en rättvisande bild av företagets finansiella ställning per den 31 december 2022 liksom det finansiella resultatet, kassaflödena och förändringar i nettotillgångarna för budgetåret 2022 i enlighet med dess budgetförordning och de redovisningsregler som antagits av kommissionens räkenskapsförare. Parlamentet noterar dessutom att de transaktioner som ligger till grund för det gemensamma företagets årsredovisning för budgetåret 2022 i alla väsentliga avseenden är lagliga och korrekta.

2. Europaparlamentet understryker att revisionsrätten uppmärksammar det faktum att det gemensamma företaget i årsredovisningen för 2022 redovisade sin uppskattning av den totala kostnaden för att fullgöra sina leveransskyldigheter för Iterprojektet (uppskattningen av totalkostnaden fram till slutförandet), vilken uppskattades till 19,1 miljarder EUR (i 2022 års penningvärde) och består av de totala betalningar som gjorts fram till slutet av 2022 (9,2 miljarder EUR) och en uppskattning av de framtida betalningarna (9,9 miljarder EUR i 2022 års penningvärde).

3. Europaparlamentet noterar dock att 2022 års uppskattning av totalkostnaden fram till slutförandet fortfarande bygger på 2016 års delmål och kostnadsantaganden och att dessa uppskattningar kommer att bli föremål för en omfattande revidering när det nya referensscenariot och kraven för Iterprojektet har slutförts, godkänts av Iterrådet och formellt meddelats det gemensamma företaget.

4. Europaparlamentet konstaterar att det gemensamma företaget under 2022 upplevde starka inflationseffekter, först på grund av leveranskedjeproblem orsakade av covid-19 och sedan (efter februari 2022) på grund av Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Parlamentet är oroat över att den uppskattade effekten av dessa på det gemensamma företagets uppskattning av totalkostnaden fram till slutförandet uppgår till 144 miljoner EUR (2008 års värden) enligt den senaste bedömningen. Parlamentet noterar vidare att denna ökning av uppskattningen av totalkostnaden fram till slutförandet förväntas ta formen av ytterligare utgifter under åren 2023–2026. Parlamentet noterar dessutom att denna inflationseffekt är tydlig i råvarupriserna, både i befintliga kontrakt och i anbud som mottogs 2022, och sannolikt kommer att fortsätta i framtiden beroende på den internationella utvecklingen.

5. Europaparlamentet noterar med oro att Ryssland är medlem i Iter-IO och har skyldigheter att leverera flera komponenter till Iterprojektet vid anläggningen i Frankrike (Cadarache) samt att lämna årliga bidrag till Iter-IO. Parlamentet betonar att denna situation innebär en stor risk för förseningar och högre kostnader för Iterprojektet. Parlamentet insisterar på att det är viktigt att ta fram lösningar för att på ett lämpligt sätt mildra dessa risker. Parlamentet anser att unionens strategiska intressen och politiska prioriteringar bör garanteras i alla beslut som fattas.

6. Europaparlamentet är medvetet om att Iterrådet vid sitt 31 möte i november 2022 ([7]) enades om en referensscenarieuppdatering och att det vid sitt 32:a möte den 21–22 juni 2023 ([8]) gav Iters generaldirektör i uppdrag att lägga fram ett förslag till ett uppdaterat referensscenario, för översyn och godkännande under 2024.

7. Europaparlamentet noterar med oro att risken för budgetförvaltningen kategoriserades som medelhög för det gemensamma företaget på grund av nya risker för ytterligare förseningar och kostnadsökningar i samband med Iterprojektet som berodde på det planerade nya referensscenariot, leveransproblem till följd av sanktionerna mot Ryssland samt förseningar i den franska kärnsäkerhetsmyndighetens godkännande ([9]) av designförändringar som uppstått under monteringsprocessen.

([7]) https://www.iter.org/doc/www/content/com/Lists/list_items/Attachments/1061/2022_11_IC-31.pdf.
([8]) https://www.iter.org/doc/www/content/com/Lists/list_items/Attachments/1115/2023_06_IC-32.pdf.
([9]) Den franska kärnsäkerhetsmyndigheten [ASN] har det yttersta ansvaret och samverkar endast med den internationell fusionsenergiorganisation för gemensamt genomförande av Iterprojektet (Iter-IO), och eventuella nödvändiga framtida ändringar kan få stora kostnadseffekter. I januari 2022 stoppade ASN Iter-monteringen helt tills Iter kan garantera personalens säkerhet.

Budgetförvaltning och ekonomisk förvaltning

8. Europaparlamentet välkomnar att unionens budget för perioden 2014–2020 genomförts fullt ut i åtaganden per slutet av 2020. Parlamentet noterar dessutom att betalningsplanen för de utestående åtagandena är anpassad till genomförandeplanen: 232,2 miljoner EUR för 2022 och 150 miljoner EUR för 2023 och övriga återstående betalningar kommer att ske under de följande åren ([10]).

9. Europaparlamentet noterar att Europeiska rådet för nästa fleråriga budgetram 2021–2027 har enats om en budget för Euratoms bidrag till Iter på totalt 5 614 miljoner EUR (i löpande priser), varav 5 560 miljoner EUR (i löpande priser) ska vara ett direkt bidrag till projektet. Parlamentet noterar dessutom att Iters värdlands- och medlemsskapsbidrag kommer att läggas till denna siffra, om inte annat anges i berörda budgetmyndigheters slutliga beslut.

10. Europaparlamentet noterar att det gemensamma företagets styrelse ursprungligen antog det gemensamma företagets budget för 2022 med 854,49 miljoner EUR i åtagandebemyndiganden och 845,45 miljoner EUR i betalningsbemyndiganden, och att den ändrades i två ändringsförslag vid styrelsens möten i juli och december 2022.

11. Europaparlamentet noterar att de slutliga tillgängliga anslagen, inbegripet överföringarna från föregående år, uppgår till 981,18 miljoner EUR i åtagandebemyndiganden (jämfört med 1 069,9 miljoner EUR för 2021) och 844,02 miljoner EUR i betalningsbemyndiganden (jämfört med 764,8 miljoner EUR för 2021).

12. Europaparlamentet noterar att genomförandegraden för det gemensamma företagets slutliga tillgängliga budget uppgick till 72 % för åtaganden och 91 % för betalningar (jämfört med 99,7 % respektive 97,4 % för 2021). Parlamentet noterar att den låga genomförandegraden berodde på att den operativa verksamheten hos såväl Iter-IO som det gemensamma företaget hade mattats av, främst till följd av covid-19-pandemins efterdyningar, Rysslands anfallskrig mot Ukraina och den senaste tidens frågor avseende den tekniska utformningen av Iterprojektets nuvarande monteringsfas.

13. Europaparlamentet noterar att det gemensamma företaget minskade budgeten för driftsbetalningar med 92 miljoner EUR med hjälp av en ändringsbudget och dessutom överförde 9,5 miljoner EUR från sin budget för driftsbetalningar till den administrativa budgeten (löner) för att finansiera det gemensamma företagets pensionsförpliktelser gentemot kommissionen.

14. Europaparlamentet understryker att revisionsrätten ansåg att det fanns brister i genomförandet av det gemensamma företagets administrativa budget på grund av att denna budget upprättas i form av icke-differentierade anslag. Parlamentet noterar att administrativa åtaganden som grundar sig på avtal och skyldigheter för vilka betalningar inte har gjorts vid årets slut därför får överföras till påföljande år för utbetalning.

15. Europaparlamentet noterar med oro att genomförandegraden i slutet av 2022 för avdelning 2 – Infrastruktur och driftsutgifter – var 63 % om man endast beaktar den nya budgeten för administrativa betalningar för 2022, och 69 % om man även beaktar den outnyttjade budgeten för administrativa betalningar från tidigare år som återaktiverades 2022 för genomförande, och att andelen åtaganden som förfallit och förts över från föregående år var hög med i genomsnitt 20 %.

Personal och rekrytering

16. Europaparlamentet noterar att de tillsatta tjänsterna vid det gemensamma företaget per den 31 december 2022 omfattade 46 tjänstemän, 224 tillfälligt anställda och 164 kontraktsanställda. Parlamentet noterar dessutom att det gemensamma företaget förlitade sig på stöd från 12,5 interimsanställda (i heltidsekvivalenter) och tre utstationerade nationella experter.

17. Europaparlamentet noterar dessutom att elva nyanställda (sex tillfälligt anställda och fyra kontraktsanställda samt en utstationerad nationell expert) påbörjade sin tjänst under 2022 och att fyra anställda (alla kontraktsanställda) blev tillfälligt anställda på grundval av urvalsförfaranden.

18. Europaparlamentet noterar att det gemensamma företaget har lyckats minska obalansen mellan könen något. Parlamentet noterar från den konsoliderade årliga verksamhetsrapporten när det gäller könsbalans att omkring 38 % av det gemensamma företagets anställda var kvinnor och 62 % män. Parlamentet föreslår att det gemensamma företaget fortsätter att arbeta för att minska obalansen mellan könen och också strävar efter en balanserad geografisk balans i detta avseende.

([10]) Kommissionen, Iter performance, 2023.

19. Europaparlamentet understryker att revisionsrätten ansåg att fortsatt instabilitet rått i det gemensamma företagets högsta ledning och att den vid slutet av 2022 genomgick en fas med stor omställning, i och med att direktören lämnade sin tjänst i juni 2022 och att chefen för avdelningen för strategin med bredare inriktning utnämndes till Iter-IO:s generaldirektör i september 2022, vilket ledde till personalförändringar för fyra av det gemensamma företagets sju befattningar inom den högsta ledningen.

20. Europaparlamentet är liksom revisionsrätten bekymrat över att denna situation innebär en risk för det gemensamma företagets sunda förvaltning och kontinuitet vid en tidpunkt då det kommer att behövas erfarna personer inom den högsta ledningen för att genomföra Iters nya referensscenarier, som kommer att inverka stort på det gemensamma företagets verksamhet.

21. Europaparlamentet noterar med oro det brev ([11]) som fackföreningarna sände till kommissionen i början av 2022, där problem inom ledningen och personalen beskrevs och där kommissionen uppmärksammades på den risk som situationen utgör för det gemensamma företagets funktionssätt, för personalens välbefinnande och för unionens anseende inom Iterprojektet.

Förebyggande av bedrägerier och intressekonflikter

22. Europaparlamentet noterar från den konsoliderade årliga verksamhetsrapporten för 2022 att genomförandet av åtgärderna i handlingsplanen för bedrägeribekämpning systematiskt har följts upp med hjälp av en särskild databas (RAPID) där ytterligare framsteg i genomförandet av bedrägeribekämpningsåtgärder under 2022 dokumenterats.

23. Europaparlamentet noterar med tillfredsställelse att den ansvarige för bedrägeribekämpning och etik fortlöpande under året tillhandahöll information och stöd i bedrägeriförebyggande frågor till personal som arbetar med upphandling, kontraktsförvaltning, ekonomi och personalförvaltning, och att evenemang för att öka medvetenheten om bedrägeribekämpning anordnades för det gemensamma företagets personal och ledning, inbegripet utbildning för nyanställda. Parlamentet noterar att genomförandestatusen rapporterades vid revisionskommitténs möten, och att det gemensamma företagets interna nätverk av bedrägerikorrespondenter hölls informerat individuellt och i samband med de regelbundna mötena inom nätverket för kvalitetssäkring.

24. Europaparlamentet noterar med uppskattning att personalen informerats om regler, förfaranden, processer och bästa praxis avseende etik samt förebyggande och hantering av intressekonflikter, särskilt genom det gemensamma företagets handbok på dess intranät.

25. Europaparlamentet välkomnar att all personal vid det gemensamma företaget från och med 2022 har varit skyldig att varje år utfärda en allmän intresseförklaring. Utfärdandet och bedömningen av förklaringarna hanteras nu genom det gemensamma företagets nyinrättade digitaliserade register över intressekonflikter genom vilket uppföljningen och spårbarheten förbättrats och därmed förebyggandet och hanteringen av dess intressekonflikter.

Förvaltnings- och kontrollsystem

26. Europaparlamentet noterar med oro att revisionsrätten anser att det gemensamma företaget har brister i kontraktsförvaltningen som allvarligt påverkat uppnåendet av målen i kontraktet och kan – om de inte åtgärdas – även påverka det gemensamma företagets övriga operativa verksamhet med tanke på de betydande ändringar av pågående komplexa kontrakt som kan komma att krävas till följd av Iterprojektets uppdaterade referensscenario.

27. Europaparlamentet noterar särskilt att det kontrakt som undertecknades 2013 uppgick till 500 miljoner EUR för projektering av, utrustning till och installation av Iters nukleära och icke-nukleära anläggningar. Som svar på den oro och det missnöje som fanns i fråga om entreprenörens framsteg och effektivitet i det arbete som ännu inte hade utförts på de icke-nukleära anläggningarna bedömde det gemensamma företaget och Iter-IO i december 2020, med hjälp av externa juridiska experter, vilka konsekvenserna skulle bli av alternativa upphandlingsstrategier, till exempel om tjänster som rörde utrustning upphandlades på nytt eller om återstående arbeten lades över på andra entreprenörer. Parlamentet noterar att entreprenören i februari 2021 lämnade in ett ersättningsanspråk på sammanlagt 150 miljoner EUR för tjänster i samband med nukleär projektering och utrustning, som i september 2021 följdes av ett annat ersättningsanspråk på 30 miljoner EUR för återstående arbeten på de icke-nukleära anläggningarna; Utifrån de juridiska experternas riskanalys och återkoppling löste det gemensamma företagets direktör endast det första ersättningsanspråket på 75 miljoner EUR. Entreprenören inledde en tvist angående det andra ersättningsanspråk som inte hade lösts.

([11]) https://u4unity.eu/link/Topic_91_F4E.pdf.

28. Europaparlamentet påpekar att analysen av dokumentationen om kontraktets genomförande enligt revisionsrätten visade på brister i det gemensamma företagets förvaltning av detta kontrakt, och revisionsrätten underströk särskilt det gemensamma företagets oförmåga att anmäla väsentlig bristande efterlevnad i entreprenörens programplanering, vilket ledde till olika tolkningar och meningsskiljaktigheter parterna emellan i fråga om byggentreprenadens omfattning, tidsplaner och projektkrav. Vidare drog de juridiska experterna slutsatsen att det gemensamma företaget, till följd av hur de tillämpliga klausulerna hade formulerats, inte kunde säga upp kontraktet för att själv utföra de avbrutna byggentreprenaderna eller se till att de utfördes av andra entreprenörer. Parlamentet beklagar att det gemensamma företaget, på grund av avsaknad av projektdokumentation, inte tydligt kunnat fastställa entreprenörens ansvar.

29. Europaparlamentet konstaterar att det i den konsoliderade årliga verksamhetsrapporten för 2022 anges att det gemensamma företaget fortsätter att genomföra ett erkänt, beprövat och välfungerande internt kontrollsystem. Parlamentet noterar dock att det gemensamma företaget är medvetet om att de förändringar i den högsta ledningen (direktör och högre chefer) som ägt rum sedan mitten av 2022 har en direkt inverkan på genomförandet av vissa åtgärder samt på det gemensamma företagets organisationskultur, och att det kan ta tid innan fullständiga genomföranden av initiativ blir synliga.

30. Europaparlamentet konstaterar att vid tillämpningen av försiktighetsprincipen har två brister i fråga om externa tjänsteleverantörer (personal, kompetens och kontinuitet) och personalens arbetsbelastning och välbefinnande klassificerats som allvarliga av det gemensamma företaget.

31. Europaparlamentet noterar dessutom att det gemensamma företagets högsta ledning fortlöpande bevakar de åtgärder som vidtagits på de områden där stora brister konstaterats och anser att det gemensamma företaget avsevärt har minskat de relaterade riskerna och utarbetat konkreta handlingsplaner för att ta itu med kvarstående problem, vilket motiverar att reservationen från 2021 drogs tillbaka 2022.

Uppföljning av tidigare års iakttagelser

32. Europaparlamentet noterar att ”iakttagelser” i de gemensamma företagens särskilda årsrapporter i själva verket är icke tidsbundna rekommendationer från revisionsrätten. Parlamentet noterar att revisionsrätten årligen följer upp dessa iakttagelser genom att bedöma deras status som ”pågår” eller ”har genomförts”.

33. Europaparlamentet noterar att av de fem iakttagelser som revisionsrätten gjort avseende 2019 och 2021 har endast två genomförts.

34. Europaparlamentet noterar att den pågående iakttagelsen för 2019 avser överanvändning av kontraktsanställd eller inhyrd personal (ca 62 % under 2019), vilket innebär betydande risker för det gemensamma företaget med avseende på svårigheter att behålla nyckelkompetenser, otydlig ansvarsskyldighet, eventuella rättsliga tvister och lägre personaleffektivitet på grund av den decentraliserade förvaltningen.

35. Europaparlamentet noterar att det gemensamma företaget under 2022 inrättade en arbetsgrupp för att bedöma den höga användningen av externa resurser i syfte att bättre planera och motivera behovet av dem.

36. Europaparlamentet noterar att de pågående iakttagelserna för 2021 avser i) bristen på bevis för effektivitet i och positiva effekter på systemet med regelbundna årliga bedömningar av externa experter och intensiva internrevisioner som omfattar de flesta av det gemensamma företagets kritiska verksamhetsområden, vilket lett till en ökning av den administrativa bördan, och ii) försämringen av arbetsmiljön vid det gemensamma företaget ([12]) och den oproportionerliga användningen av externa personalresurser, vilket lett till ökade utmaningar och risker för arbetsmiljön.

37. Europaparlamentet noterar att det gemensamma företagets styrelse under 2022, efter två rekommendationer från den 10:e årliga utvärderingsrapporten ([13]) om personalförvaltningen, godkände en handlingsplan för deras genomförande.

([12]) De främsta orsakerna till detta är brister på chefsnivå – t.ex. bristande insyn och dysfunktionellt beslutsfattande samt avsaknad av social dialog.

([13]) 56:e styrelsemötet den 7–8 juli 2022 i Barcelona.